

Projesi'nin gerçekleştirilmesiyle büyük bir zirai gelişme olacağı tahmin edilmektedir.

Adıyaman birçok tarihî esere sahiptir. Bunların en önemlilerinden biri, turistik bir niteliği olan Nemrut Dağı Tapınağı'dır. Emevî kumandanı Mansûr b. Ca'vene tarafından yaptırılan Adıyaman Kalesi ile Besni, Gerger, Kâhta, Keysun ve Samsat kaleleri ise bugün harap bir haldedir. Dulkadiroğlu Alâüddeve Bozkurt Bey tarafından yaptırılan Uluca-mi, 1557 yılında Hacı Abdülganî tarafından inşa ettirilen Çarşı Camii, 1638'de İbrâhim Bey'in yaptırdığı Eski Saray Camii, 1768'de inşa edilen Kab Camii, 1720'de yapılan Yeni Pınar Camii başlıca tarihî eserler arasında sayılabilir. Diyanet İşleri Başkanlığı'na ait 1989 yılı istatistiklerine göre Adıyaman'ın il ve ilçe merkezlerinde yetmiş üç, köylerinde ise 373 cami bulunmaktadır. GAP çerçevesinde inşa edilen Atatürk Barajı'nın suları altında kalacak birçok tarihî eser ise kurtarma çalışmaları içerisine alınmıştır.

Adıyaman şehrinin merkez olduğu Adıyaman ili Malatya, Elazığ, Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep ve Kahramanmaraş illeri ile kuşatılmıştır. Merkez ilçeden başka Besni, Çelikhan, Gerger, Gölbasi, Kâhta ve Samsat olmak üzere altı ilçeye ve yirmi iki bucağa ayrılmıştır; sınırları içerisinde 349 köy bulunmaktadır. 7614 km² genişliğindeki Adıyaman ilinin 1985 sayımına göre nüfusu 430.728, nüfus yoğunluğu ise elli yedi idi.

Adıyaman'da Selçuklu geleneğine göre yapılmış eski bir ev

Adıyaman'ın
önemli
tarihî
eserlerinden
biri olan
Cendere
Köprüsü

BİBLİYOGRAFYA :

BA, TD, nr. 71, s. 275-326; nr. 156, s. 2-260; Belâzûrî, *Fütûhu'l-büldân* (nşr. Ridvân Muhammed Rîdvân), Beyrut 1403/1983, s. 196; a.e. (trc. Mustafa Fayda), Ankara 1987, s. 276-277; *Urfa'lı Mateos Vekayî-nâmesi* (952-1136) ve *Papaz Grigor'un Zeyli* (1136-1162) (nşr. ve trc. Hrants D. Andreasian), Ankara 1987, s. 134-135; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, Beyrut 1955, II, 165-266; Âşıkpaşazâde, *Târih* (nşr. F. Giese), Leipzig 1929, s. 67; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, III, 169; Ma'mûretülazîz *Sal-nâmesi*, sene 1301, s. 119-124; *Diyaarbekir Salnâmesi*, sene 1312, s. 210; *Kâmûsü'l-a'lâm*, III, 1926; Ernst Honigsmann, *Bizans Devleti'nin Doğu Sınırı* (trc. Fikret İşıltan), İstanbul 1970, s. 70, 139; Osman Turan, *Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi*, İstanbul 1980, s. 175; *Türkiye'de Vakıf Âbideler ve Eski Eserler*, Ankara 1983, I, 70-85; Ali Sevim, *Suriye ve Filistin Selçukluları Tarihi*, Ankara 1983, s. 21, 47-48; a.mlf., "Diyaarbekir Bölgesinin Büyük Selçuklu İmparatorluğu'na Katılması", *Atatürk Konferansları 1971-1972*, Ankara 1975, V, 299-307; Besim Darkot, "Hısn Mansûr", *İA*, V/1, s. 454-455; F. Taeschner, "Adıyaman", *EI*² (İng.), I, 199-200.

YUSUF HALAÇOĞLU

ADÎ b. ERTÂT

(عدي بن اربعة)

Ebû Vâsile Adî b. Ertât
el-Fezârî ed-Dimaşkî
(ö. 102/720)

Emevî Halifesi Ömer b. Abdülazîz'in
Basra valisi.

Tâbiünden olup hadis literatüründe adı çok sık geçen Zeyd b. Ertât'ın kardeşidir. Ashaptan Amr b. Abese ve Ebû Ümâme'den hadis aldı. Kendisinden de Ebû Sellâm Mamtûr, Bekir b. Abdullah el-Müzenî, Urve b. Kabîsa ve Yezîd b. Ebû Meryem eş-Şâmî hadis rivayet etmişlerdir.

Ömer b. Abdülazîz halife olunca (99/717), Basra Valisi Yezîd b. Mühelleb'i görevinden alıp yerine Adî b. Ertât'ı ta-

yin etti. Adî, Ömer b. Abdülazîz'in emriyle Yezîd b. Mühelleb'i tutuklayıp Dimaşk'a gönderdi, halife de onu hapsedirdi. Ömer b. Abdülazîz'in 720 yılında ölümü üzerine hapisneden kaçırılan Yezîd süratle Basra üzerine yürüyerek şehri kuşattı. Adî de Halife Yezîd b. Abdülmelik'in emriyle, aralarında Mu-faddal, Habîb ve Mervân'ın da bulunduğu Mühellebîler'i tutuklatı ve şehrin çevresine hendek kazdırarak müdafaa-ya çekildi. Yezîd b. Mühelleb asıl davasının Yezîd b. Abdülmelik ile olduğunu ve onun halifeliğini tanımadığını söyleyerek Adî ile anlaşmak istedi. Adî bu teklifi kabul etmeyince para dağıtarak onun adamlarını kendi tarafına çekti. Basra'yı ele geçirip Adî'nin ileri gelen adamlarını öldürttü. Adî bizzat savaşa girdiyse de mağlûp olup hapsedildi. Bunun üzerine halife, isyanı bastırmak için kardeşi Mesleme'yi görevlendirdi. Yapılan savaşta Yezîd öldürüldü. Onun ölüm haberini alan oğlu Muâviye Vâsî'ta, aralarında Adî b. Ertât'ın da bulunduğu otuz iki kişiyi intikam hissiyle katletti. Cesur ve ileri görüşlü bir vali olan Adî b. Ertât tesirli konuşan bir hâtip olarak da şöhret yapmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir* (nşr. Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî v.dğr.), Haydarâbâd 1360-80/1941-60, VII, 44; Ibn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, V, 341, 380, 383, 392, 396; Halife b. Hayyât, *et-Tabakât* (nşr. Süheyl Zekkâr), Dimaşk 1966-67, II, 798; a.mlf., *Târîh* (nşr. Süheyl Zekkâr), Dimaşk 1967-68, s. 433, 462, 463, 467, 468, 471, 482; Taberî, *Târîh* (nşr. M. J. de Goeje), Leiden 1879-1901, II, 1346-1347, 1349-1350, 1352, 1379-1388, 1409; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil* (nşr. C. J. Tornberg), Leiden 1851-76 — Beyrut 1399/1979, V, 43, 44, 49, 71-73, 85, 99; Zehbî, *A'lâmü'n-nübelâ*³, V, 53; Ibn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, VII, 164; İbnü'l-İmâd, *Şezerâtü'z-zehab*, Kahire 1350-51, I, 124; Ziriklî, *el-A'lâm*, Kahire 1373-78/1954-59, V, 8.

ALİ YARDIM